

A lóversenyekre vonatkozó illegális sportfogadások és bevált megelőző gyakorlataik

TDK dolgozat

Szerző: Monostori Gergely Márk

Konzulens: Dr. Gósi Zsuzsanna

Budapest, 2022.11.19.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
1.1 Lóversenyek bemutatása	2
1.2 Lóversenyek fajtái.....	3
1.3 Galopp síkversenyek.....	4
2. Sportfogadások.....	6
2.1 Sportfogadások bemutatása.....	6
2.2 Legális sportfogadások	8
2.3 Illegális sportfogadások	8
2.4 Illegális sportfogadások lóversenyek esetében.....	10
3. Praktikumok a lóversenyeket érő illegális sportfogadások elhárítására	13
4. Összefoglalás.....	18
5. Irodalomjegyzék	19

1. Bevezetés

A sportfogadás világa nagyban megváltoztatta a sportokra gyakorolt hatását. Legyen szó legális vagy illegális sportfogadásról, pénz került megannyi szektorba, ami dominó effektusként döntötte meg maga előtt az eddigi szabályokat és gazdasági eredményeket. Ám az illegális tevékenységeknek is kifejezetten tetszetős teret adott a benne rejlő összegek miatt. Így a továbbiakban az kerül bemutatásra, hogy a lóversenyek tekintetében milyen sportágak szerepelnek és ezeket milyen mértékben, milyen módszerekkel érinti az illegális sportfogadás, valamint hogyan képesek a sport tisztántartása érdekében fellépni az illetékes személyek és szervezetek. Elsőképpen a lósportok és lovassportok bemutatása történik meg, majd a sportfogadás legális és illegális ismertetése után a kettőt ötvözve, a lóversenyeket érő illegális sportfogadásról és azok elleni harc praktikáiról lesz szó.

1.1 Lóversenyek bemutatása

A lóverseny sportok önmagukért beszélnek, így nem kifejezetten nehéz a legtöbb szabályzata. A legősibb lóverseny sport, mely lényegében az ókori Egyiptom óta tart, az az úgynevezett galopp, vagy angolul flat racing, melynek a szabálya egyszerűsítve annyi, hogy egy adott pontból lóháton vágta, minimum egy másik versenyző ellen az győz, aki hamarabb célba ér (Rules of sport, n.d.). Napjainkban, is ez a legnépszerűbb lósport. Ide tartozik még a szintén ókor óta űzött fogathajtás, melynek lényegében az egyszerűsített változatának a szabályzata ugyanaz mint, a galoppnak, csak ebben az esetben a versenyző a fogatból hajtja a lovakat. Az Egyesült Királyság nemesi köreiből a vadászat rendkívül gyakori volt, melyeket lóháton űztek, az idő elteltével ebből a szokásból született az úgynevezett gátverseny, (mely a galopp versenyek egyik fajtája) vagy angolul jump racing, melynek egyik neve múltjához és eredetéhez köthetően national hunt, ami annyit tesz, hogy nemzeti vadászat (1. ábra). Ebben a sportágban különféle gátak vannak felállítva a lovaknak, melyet nekik át kell ugratniuk, bár a törzs szabályzat itt is ugyanaz, az győz, aki hamarabb célba ér.

1. ábra: Gátverseny

Forrás: Rules of sport (n.d.).

Az ősi magyarok vagy például az indiánok lóháton íjjaztak és vadásztak, míg a vadnyugaton a cowboyok kalapjaikkal és revolverjeikkel lettek népszerűek lóháton járva a vidékeket. Ezekből is első sorban bemutató jelleggel, de sportágak születtek. Így hát jól látszik, hogy a lóversenyezés, a lovakhoz kötődő szokásokat sportosította az évek alatt. Legyen szó ókori világról, ősi magyarokról, nemesi Angliáról vagy az amerikai vadnyugatról. Így érkezünk el napjaink kialakult sportágaihoz. Iparágakat vonz és így, olyan tőkét mozgat meg, mely figyelmet érdemel. Magyarországon a lóverseny hagyományait nem más, mint Széchenyi István honosította és tette rendkívül népszerűvé akkoriban (Liget Lovarda.hu, n.d.).

A lóversenyek egyik magától értetődő legfőbb jellemzője, mely nagyban meghatározza a hozzá kötődő sportágakat, hogy a lovaké a főszerep. Az, hogy állatok uralják a sportot sok kiszámíthatatlanságot és izgalmat teremt, hiszen az emberi tényező egy szinten már nem játszik szerepet a kimenetekben. Számos emberi velejárója van annak, hogy a lovaké a főszerep. Első sorban az állatok iránti szeretet, közelség és törődés, ami a sportolókat elindítja ezen az úton. Később azonban, elmélyülve benne egyre gyakrabban előfordulnak a „mocskosabb” következményei is sportágtól függetlenül. A versenyzés a tulajdonosok számára presztízs és erős anyagi kérdés egyaránt, így sokan sajnos olyan dolgokhoz folyamodnak, mely nem csak a sportágra vetít rossz fényt, de az állatok, sőt némely esetben a versenyzők életét is kockára teszi. Számos harc folyik ezért a sportág tisztán tartásáért világszerte. Ezek közül az illegális sportfogadásokra irányuló megtisztítás lesz részletesebben taglalva a későbbiekben.

1.2 Lóversenyek fajtái

Az előző fejezetben a lóversenyek kialakulásának bemutatása folyamán megemlítsére került pár lósport és lovassportág. Most ezen sportágak napjainkban elterjedt változatai következnek. Két jelentős lósportot különböztetünk meg az alábbiak szerint.

Galopp, mint a legnépszerűbbnek titulálható jelenkori lovassport zsokék irányítása alatt történik lóháton a célba érésig vágatva. Zsokék azok a lovas versenyzők, akik a lovat irányítják ezen alkalmak folytán. Erre a versenyekre kimondottan tenyésztik a lovakat, hiszen a gyorsaság és a kezelhetőség a kulcs. Első sorban angol telivérekkel történik, mely egy lófajta. A galoppról versenyek fajtáiról részletesebben a következő fejezetben (Liget Lovarda, n.d.).

Ügető az a lovassport, ahol hajtónak hívják az emberi résztvevőt, aki versenykocsiból hajtja a lovakat. Trükkös szabály, hogy ebben a sportban a ló nem vágtaázhat, ellenkező esetben ez kizárást vonhat maga után. Így a leggyorsabb ügető tempót kell a hajtónak fenntartania

különböző segédeszközökkel, mint például szárral vagy pedig ostorral. ezekre a versenyszámokra ügetőló fajták vannak tenyésztve (Liget Lovarda, n.d.).

Lovassportok megjelenéseiben és formáiban is eltérnek az előbb taglalt lósportoktól. Ezen sportok modernebb múltra vezethetők vissza, így a háborúk időszakára. Ezen időszakban nagyon felértékelődtek a lovak és azok az emberek, akik bármilyen formában is foglalkoztak velük. Különböző kiképzések és oktatások során, olyan technikás gyakorlatok születtek melyekből idővel különböző lovassportágak álltak elő. Itt a lovak intelligenciája és technikai képzettsége még kiemelkedőbb szerepet játszanak, mint a lósportok esetében (Liget Lovarda, n.d.). Ezek közül talán a három legjelentősebbnek tartott, melyek később is szóba kerülnek:

A díjugratás a különféle akadálypályák sportága a lovak és lovasaik számára. Itt a cél a lovak technikai készségét, valamint a lovas képességeit bemutatni és bizonyítani a független zsűri számára. Pontokkal történik ezen sportág értékelése, mely hibák esetén hibapontokat vonnak maguk után. A következő akadály típusok léteznek: meredek, széles, vizesárok stb. (Liget Lovarda, n.d.).

A díjlovaglás a lovassportok közül is magasabb követelményrendszerrel bír. A célja rendkívül összetett, hiszen a ló kecses mozgásán túl a harmonikus mozgása mellett jól összehangolt megjelenés képezi a produkciót a lovassal. Ez a sport a lóidomítás csúcsa. Hajlékonyság, összhang és állandó nyugalom az elérni kívánt állapot. Kategóriái a következők: előkészítő, alapfokú, könnyűosztály, középosztály és nehézosztály (Liget Lovarda, n.d.).

A már említett fogathajtás a fogathajtó irányítása alatt történik. Itt az erőnlét és a fogathajtó révén diktált tempó betartása a cél. Három fogathajtó versenyszámot különböztet meg a sportágban: díjhajtást, maratoni hajtást és akadály hajtást.

1.3 Galopp síkversenyek

A galopp versenyek több különböző fajtát megkülönböztetnek. Ezek közül a klasszikus úgynevezett síkversenyek a legnépszerűbbek. Ezeknek is több típusa van. Itt az egyenesen síkpályán a legtöbb esetben körbe (ovális alakban) futnak a lovak a zsokéval a hátukon, aki arra ügyel, hogy a lehető legmegfelelőbb ütemben ossza be a ló erejét, ezzel a versenyt megnyerje. (2. ábra). A galopp síkversenyek kifejtése azért fontos, mert az illegális sportfogadások legnagyobb részét teszik ki lóversenyek tekintetében, ezek a versenyek vannak népszerűségük és „egyszerűségük” révén a legjobban kitéve a bünszervezeteknek. Legalábbis ebből a sportágból derülnek ki a leginkább az elkövetett bűncselekmények.

2. ábra: Galopp síkverseny

Forrás: The Plaid Horse (2021).

A szoké felszerelése a simuló ruha, hogy a szélellenállás minél kisebb legyen, valamint biztonsági okokból a kötelező sisak, lovaglócsizma és versenyszemüveg (esetleg végtag védők), majd pedig a pálca vagy ostor, melyet maguknál tartanak a verseny folyamán (The Plaid Horse, 2021.08.24.). Az egyik legnagyobb nevű verseny az úgynevezett Royal Ascot, mely a brit királyi családhoz köthető minden szállal. Ez egy esemény sorozat, mely kizárólag galopp futamokból áll. A galopp síkversenyszámnak vannak osztályhoz - a lovak értékelése alapján – és korhoz kötött versenyeik – akárcsak a Royal Ascot-on. Vannak futamok például, ahol csak olyan lovak futnak, akiknek az a szám az első profi karrierjükben (racingexplained.co.uk, n.d.). A Kentucky Derby-n, Amerika legnagyobb lóversenyén, melyet évente rendeznek, például csak és kizárólag hároméves lovak állhatnak rajthoz, így lehetetlen, hogy egy ló többszörös bajnok legyen. A lovak fajtáira is vannak specializált versenyek (racingexplained.co.uk, n.d.), például Angliában vagy Dubaiban tartanak külön arab telivéreknél futamokat. Ez nem azt jelenti, hogy ezen lovak csak ezekben a sportszámokban állhatnak rajthoz, természetesen máshol is, de amíg ezen számok szabályainak megfelelnek és a ló érett és edzett eléggé rá, így presztízskérdésként érdemes ezeket választani. Ilyen jellegű döntéseknél a szezonáltság is sokat számít, hiszen az egész világon utaztatják már napjainkban a lovakat, de időjárás és szezon függő, hogy éppen hol tartanak futamokat. Az egyik legérdekesebb modernizált verseny típus, mely a sportfogadók egyik kedvence és „fekete ló” egyben, az a hendikep lóverseny (racingexplained.co.uk, n.d.). Itt, csak a hendikepben van az eltérés, azaz például egy ló plusz súllyal fut, cserébe egy nála gyengébb osztályban indítják, így kikalkulálva egy nehezítést, ami kb. a többiekkel egy szintre hozhatja. Meglepetésben gyakran gazdag eredmények szoktak születni, bár a többi versenyszám sem a kiszámíthatóságáról híres. A versenytávok is eltérnek egymástól. A sportágban jártas emberek a furlong és mérföld távegységeket használják. Egy mérföld az nyolc furlongnak felel meg. Rövidebb távú számok (pl. kettő furlong) a jól elkapott rajtról és az azt követő vágтарól szólnak. A középtávú számok

(pl. hat furlong) a rajt utáni helyezkedésről, jó utazó tempóról és a végső vágtáról szólnak. A hosszú távú számok pedig (pl. kettő mérföld) hasonlóan a középtávúhoz az utazó tempótól és a végső hajráról szólnak. A táv mellett a talaj is változó. Homok és a fű a legnépszerűbb. Indulók száma is egészen kettőtől gyakran húsz fölé is felmehet.

A galopp gátversenyek és akadályversenyek is rendkívül népszerűek, ezekre azonban ugyanazok a feltételek érvényesülnek, mint a síkversenyekre leszámítva, hogy gát vagy például vizes árok jellegű akadályokat kell a vágta folyamán átugrani. Egyéb részleteiben és szabályiban szinte kivétel nélkül egyeznek a fent kifejtettekkel.

2. Sportfogadások

A sportfogadások világa a szerencsejátékok egy fajtája. Szinte nem létezik sport manapság már, amire ne lehetne fogadni. A felgyorsult kommunikációs csatornák ebben is egy új utat nyitottak meg, hiszen míg az 1930-as években bukmékerek személyeket valósítottak meg és náluk lehetett a helyszínen vagy attól távol valamilyen irodában fogadni, addig a mai napra, ezeket első sorban online szerencsejáték vállalatok váltották fel. Ezek mentén derül ki a következő fejezetekből a legális, valamint illegális sportfogadás világa és ezek szerepe a lóversenyek tekintetében.

2.1 Sportfogadások bemutatása

A sportfogadások célja, mint minden szerencsejátéknak egy nyeremény elnyerése. Ebben az esetben különböző kimenetekre lehet fogadni első sorban pénzben. Azt, hogy mennyit is nyerhetünk az oddsok határozzák meg. Az oddsok úgynevezett szorzók, melyek a feltenni kívánt tét szorzásával mutatják meg, hogy sikeres kimenetel esetén mennyit is nyerhetünk. Ezen eseményeknek a mai napra szinte megszámlálhatatlan fajtái vannak, ám az odds fajták közül is többet használnak szerte a világon. Az egyik leggyakoribb, melyet Európában is használnak a decimális szorzás, de Angliában a frakcionális is népszerű. Ennek bemutatására vegyünk egy példát: Egy sporteseményt szeretnék választani, melynek sikeres kimenetele esetén megduplázhatom a tétet. Ez a decimális oddsok esetében így jelenik meg: 2,00 azaz, az adott összeg szorozva 2,00-val. A frakcionális esetében pedig így jelenik meg: 1/1 azaz, egy egységnyi profitot kapunk a megjátszott egy egységünkhöz. De hogy mi is határozza meg az oddsokat és hogyan lehetséges, hogy élő események folytán ezek változnak, az lényegében a bukmékerek és az általuk birtokolt, valamint kalkulált statisztikák eredménye (New York Post, 2022.01.07.). Napjainkban már mi is hozzáférhetünk egyszerűen számtalan statisztikához.

Ezért az átlagos fogadók nagy része sok időt tölt azzal, hogy a különböző táblázatokat elemzi saját meglátása szerint. Vannak, akik nyernek és akik buknak, de még az is biztos, hogy a legtöbb ember kicsiben kezdte. Súlyos függőséget okoz, mely könnyen életeteket tehet tönkre. Erre odafigyelve a különböző szakszervezetek által, ezeket az információkat a bukmékernek kötelessége megosztani és néha napján még felméréseket mérve is megállapítani, hogy mennyire mutatja a függőség jeleit az adott illető. Magyarországon és Európában is a legnépszerűbb sportfogadás természetesen a labdarúgást érinti (3. ábra). Azok, akik nem szeretnek online fogadni, megtalálhatják helyüket különböző irodákban vagy sportágtól függően, de akár a helyszínen is.

3. ábra: Sportfogadás

Forrás: New York Post (2022).

A sportfogadásokra vonatkozó szabályzatok - a fentiek szerint jól érthető miért – súlyos jogi ellenőrzés alatt állnak. Be kell tartani a sportágak hírnevéhez méltó szabályokat és körülményeket, valamint a sportfogadók szórakozásra irányuló egészséges feltételeket, de a rendes jogi keretek között működő szerencsejáték vállaltok működését is meg kell óvni, az azt fenyegető illegális jelenlévőktől. Így hát többféle jogi tudást és jelenlétet igényel. Az Európai Unió területén sem egyeznek meg a szerencsejátékra kivetett szabályok. Például Magyarországon 2019-ben monopol helyzet uralkodik, míg Angliában piaci versenyen vesznek részt az ott megjelenni kívánó vállalatok (Anderson et al., 2012). (2022-ben is ez a helyzet, csak Anglia azóta kilépett az Európai Unióból hivatalosan is.) A kifizetések mértéke is limitálva van mindenhol, valamint vannak esetek amikor további feltételeket von maga után a nyeremény megszerzése. Például egy bónusz érvényesítése után az online fiókunkban megjelenő összeg kétszeresétől tudjuk csak felvenni, hiszen megjátszottuk az „ingyen tétet” a bónusz formájában. Ez azt jelenti, hogy amíg nem érjük el azt az összeget, addig csak fogadgatni tudunk, de az nyereményeket nem tudjuk kiutalni bankszámlánkra. Itt jelenik meg egy következő probléma, a bankszámlán való pénz megjelenése. Jelen esetben például Magyarországon csak a

Szerencsejáték Zrt. égisze alá tartozó nyeremények adómentesek sportfogadások esetén. Minden egyéb Magyarországon hivatalosan nem jelenlevő, ugyanakkor megjátszható (még forintban is) szerencsejáték vállalat szolgáltatásaiból származó nyeremény külföldi szerencsejátéknak minősül, amin rendkívül magas adó van: 15%-os személyi jövedelemadó és 13%-os szociális hozzájárulási adó. Ez csak Magyarország példája és már ez önmagában mutatja mennyi mindenre oda kell figyelni, mennyi csapdája van a szerencsejátékosok körül, pedig önmagában nyerni is kihívás.

2.2 Legális sportfogadások

A legális sportfogadás a törvénykeretei között megengedett műveletekre vonatkozik. Egyik fontos része, hogy a bukméker rendelkezzen érvényes licensszel az adott országban, ahol működni kíván (Sproston et al., 2015). Ezen licenszek mellett egyéb feltételeknek is gyakran meg kell felelniük a szerencsejáték vállalatoknak például bizonyíték az elegendő tőkéről, mint a bankoknál, tisztességes szerencsejáték körülmények biztosításáról a fogyasztóvédelmi szerveknek vagy személyes adatok megfelelő tárolásáról. A már korábban említett feltételek közül ismételt megemlítendő, hogy a játékosokat és szerencsejátékosokat tájékoztatni kell változásokról és folyamatosan figyelmeztetni a szórakozni kívánókat, hogy erős függőséghez, ami további – első sorban anyagi és lelki – katasztrófákhoz vezethet. Adót fizető cégek mellett az emberek nem kötelesek adót fizetni ezen cégek tevékenységei révén elnyert nyereményeikből, amennyiben az adott ország adó szabályai erről így nyilatkoznak, mint például Magyarországon a bejegyzett szerencsejáték cégekről, amit Magyarország esetében a monopolpiac miatt csak a Szerencsejáték Zrt. tudhat magáénak. Az Egyesült Államokban rendkívül bonyolult a szerencsejátékra irányuló szabályzás, csak kivételes helyeken és esetekben legális (Past The Wire, 2021). A törvénykövető működéshez tartoznak a szabad verseny által biztosított odds eltérések, melyek javában úgy vannak kialakítva, hogy a bukmékerek egy töredék részét megkapják és abból tarták fent magukat (Eng, 2005). Ez a töredék rész, a valós érték és a megjelenő odds közti különbség, így amennyiben van egy esemény, aminek a valószínűsége, hogy bekövetkezik az 50% azaz kettes decimális odds, az a legtöbb helyen 1,8-1,86 odds közé tehető. Ezeken a tizedeken, de leginkább századokon múlik sokszor, hogy melyik fogadóirodánál fogadnak azok, akik több helyen is regisztráltak.

2.3 Illegális sportfogadások

A sportfogadásnak három területe van. A „fehér piac”, ami a legális egy adott országban bejegyzett fogadóirodákat érinti, akik csak azon a területen foglalkoznak, például

Szerencsejáték Zrt. Magyarország területén. A „szürke piac”, akik bár licensszel rendelkeznek egy adott országban, de olyan helyen is működnek, ahol ez már nem érvényes például BET365 jelenléte Magyarországon, azok ellenére, hogy az Egyesült Királyságban és Máltán licensszel rendelkeznek. Valamint a „fekete piac”, ahol természetesen licenszről nem beszélhetünk, hiszen a profit eltüntetése az adóhatóságok elől, vagy a felhasználók adatainak birtoklása nem a törvény keretei között zajlik (ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC), 2021). Az illegális sportfogadások számos módon eltérhetnek a legális fajtáktól, de a legfőbb különbség a két csoport között az, hogy az előbbi törvénybe ütközik, így súlyos bűncselekménynek minősül. Ennek egyik legjelentősebb hajtóereje a megnyerhető tét, mint korábban említésre került, ez a bejegyzett sportfogadó irodák körében limitálva van, addig az illegális fogadások körében ennek gyakran nincsen felső határa. Ezt jól bemutatja az ENSZ egy 2021-es tanulmánya, hogy 1,7 billió dollárig terjedő fogadások történnek ezen piacon (ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC), 2021). Ide tartoznak továbbá az olyan eseményeken való sportfogadás, melyeket nem találunk meg a sportfogadó irodák kínálatában például illegális kutyaviadalmak vagy kakasharcok. Természetesen a legális sportokban is jelen van legtöbbször szervezett bünszervezetek kivitelezésében. Előre megbeszélte mérkőzés végeredményektől kezdve, adott szöglatszám eléréséig minden elképzelhető, amit képesek is kivitelezni. Ezek a bünszervezetek gyakran egyéb bűncselekményekkel is egybe köthetőek drogkereskedelem, pénzmosás vagy fegyverrel történő visszaélés és korrupció kapcsán. Az Egyesült Államokban, mivel a legtöbb helyen tiltva van a sportfogadás – Nevada kivételével mindenhol -, így kifejezetten népszerű az illegális sportfogadás (American Gaming Association, 2022). Az Egyesült Államokban, - ahogy a legtöbb többi államban is – a profi és amatőr sport védelmének érdekében vezették be a Büntető Törvénykönyvbe még az 1992-es években George Bush elnöksége alatt (Rodenberg & Kaburakis, 2013). Ennek oka, hogy korábban a sportesemény helyszíneken, ezen bünszervezetek emberei szedték be a téteket és ha valaki nem tudott fizetni uzsorakamatra kaptak lehetőséget, vagy rosszabb esetben fenyegetés és bántalmazás áldozatai lettek (Forrest et al., 2008). Ez jelentős lépés volt a sportfogadás világában, melyet számos más ország is követett, innentől megpecsételve azon sportágak kiemelt figyelmét, amik részt kívánnak venni a sportfogadás bármely keretei között. A nemrégiben kitört pandémiás járvány nagyban megnehezítette a bűnüldözők sorsát, hiszen az otthon rendkívül egyszerűen elérhető világháló segítségével az emberek sportfogadás iránti vágya megnőtt. Hong Kongban például az illegális lóversenyekre irányuló fogadások 10-20% közé tehető, ami nagyon meghatározó a szektorban (Asian Racing Federation, 2021).

2.4 Illegális sportfogadások lóversenyek esetében

Már a kései 1870-es évek óta az illegális sportfogadások egyik centeré lett New York a lóversenyek tekintetében. Így hát szinte kijelenthető, hogy már a kezdetektől összefonódik a sportág és a bűnözés valamilyen mértékben. Ezekben az időkben természetesen csak embereknél lehetett fogadni a pályák mentén, de ilyenkor nem csak a pénz játszott szerepet, hanem mindenféle illegális adózatlan áru cseréje is képbe került. Ez ellen, aki nem küzdött az részese volt a problémának, hiszen tényleg bármilyen kapcsolatra vagy árura szert tehetett (Riess, 2011). A csendőrök harcát a törvény is támogatta, de az egyik legnagyobb harcosnak az idő elteltével a People for the Ethical Treatment of Animals (PETA) bizonyult, mely egy amerikai állatjogi szervezet. Egyik legjelentősebb média figyelmet is megjárt akciójuk folyamán 2021-ben Georgia államban egy olyan lóversenyen készítettek felvételeket és gyűjtöttek tömérdek bizonyítékot, ami hivatalosan nem is létezik, mégis több száz résztvevője van. Ezek az események legálisnak is tűnhetnek akár elsőre, hiszen vannak vendéglátóegységek és még biztonsági szolgálat is. A lovak tartása és versenyre bírása, azonban teljesen elrettentő körülmények között zajlik. A 4. ábrán például jól látható, hogy a zsoké, milyen tisztességtelen módszerekhez folyamodva bírja a lovat vágatára. Egy sokkoló van a csuklójához kötözve (Roberts, 2022).

4. ábra: Zsoké sokkolóval a karján

Forrás: *The Washington Post* (2022).

Nem egy ilyen pálya van az Egyesült Államokban. A PETA jelentése és felmérése szerint több mint száz ilyen és ehhez hasonló lóverseny zajlik szerte az államokban (PETA Investigations, 2022). Számos ezeken a versenyeken résztvevő ló, már korábbi karrierjük folyamán ismertté váltak legális futamokon, de a kiöregedés, vagy csupán a tulajdonosi pénzsóvár magatartás illegális versenyekhez vezette őket. Kifejezetten elszomorító, hogy a zsokékra is ugyanez igaz, ismertté vált szerepük és tudásuk több pénzt hoz egyillegális esemény alkalmával, mint akár a legnagyobb legális események megnyerése folyamán (PETA, 2022). Elrettentő és szomorú példája ennek Roman Eric Chapa zsoké, akit a szövetség eltiltott öt évre a versenyzéstől, mert

lován sokkolót használt. Chapa nem adta fel lovas karrierjét, csak az illegális futamokhoz fordult, amin olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy rövid időn belül azokba belehalt (Animals 24-7, 2022). 2022 augusztusában lencsevégre kapták, ahogyan maga a zsoké injekciózza be a lovat a verseny előtt pár perccel, méghozzá kokainnal (5. ábra) (Action News 5, 2022).

5. ábra: Zsoké kokaint fecskendez a verseny előtt lovába

Forrás: Action News 5 (2022).

Egy hasonló eseményen, Észak Karolinában nem mellesleg kettő ló is elpusztult egy 2022-es tavaszi illegális verseny folyamán (PETA, 2022). 2021-ben hat embert állítottak elő, szintén az Egyesült Államokban, mert online bemutatott és azokra illegális fogadási lehetőséget biztosított lóversenyeket bonyolítottak le. A nyomozás két évig tartott, ez idő alatt feltehetőleg havi rendszerességgel szerveztek ilyen jellegű eseményeket (The Sokesman Review, 2021).

Nem csak az Egyesült Államokban jelent ez komoly gondot a sportra nézve. Csak Dél-Olaszországban 2015-öt megelőző tizenhét év folyamán 111 illegális lóversenyt állítottak meg a helyi szervek. Szomorú jelentés a rendőrség részéről, hogy akkoriban, 2012 és 2015 között ez drasztikusan megnőtt (TIME, 2015). Hyderabadban, Indiában 2022 októberében fogtak el kettő embert, akik illegális versenyeket és fogadásokat bonyolítottak le az elmúlt időszakban (Telangana Today, 2022). A South China Morning Post 2018-as beszámolója szerint Hong Kongban megközelítőleg kétszeres ütemben válik népszerűvé az illegális lóversenyekre való sportfogadás a legálishoz képest.

Jól látható ezekből a nemrégiben vett töredék példákából, hogy a probléma világszerte jelen van. Ez nagy fenyegetést jelent a fogadókra is, hiszen a szabályozatlan piacok népszerűvé válásával egyes fogadók folyamatos ütemben elpártolnak, így megnövelve a legális versenyek kiadásait ezzel megnehezítve az azokat élvezni kívánók sorsát (Racing Post, 2022). 534 fogadó oldal vizsgálata folyamán azt találta az Asian Racing Federation (ARF) (fordítás: Ázsiai Verseny

Bizottság) (2022), hogy kb. 61 %-a nem rendelkezik érvényes licensszel vagy offshore országban rendelkezik kizárólag licensszel például Curaçaoban, ahol kizárólag azért van bejegyezve, hogy a bejegyzés országán kívül sportfogadási szolgáltatásokat nyújtson. Ez a szám a legnépszerűbb oldalak esetében sem változik, hiszen azok kb. 40%-a is ide tartozik. A tanulmány nem tesz említést egy másik nagyon fontos, nehezen ellenőrizhető fenoménról, még pedig, hogy a szürke és fehér piacon rendelkező cégek esetében is gyakran fellépnek erősen megkérdőjelezhető „pillanatok”. Könnyen lehet ezt technikai malőrnek nevezni és a sportfogadók védelmére kialakított kifizetési kötelességre hárítani vagy pont annak visszatartására. Élő online sportfogadások során ugyanis az oddsok akár másodpercek alatt változhatnak, valamint olyan speciális szolgáltatások, mint az elhelyezett tét visszavétele futam előtt nagyban megkavarják a lapokat. Bár nagyon felügyelve van ez a szektor és gyakran nem lehet eljátszani, de így is rengeteg összeget lehet ebből kiszedni legális keretek között úgy, hogy az esemény még meg sem történt. Tegyük fel, hogy egy 20-as odds mellett felteszünk 1.000 eurót egy ló győzelmére. Ez az élő oddsok világában változik, így most vegyünk példának egy nem is túl ritka esetet, hogy ez az odds leesik 5-re. Ebben az esetben, még a futam el sem indult, de ha most fogadnánk „csak” 5.000 eurót tudnánk nyerni a már megtett 20.000 euróhoz képest. Mivel nekünk van lehetőségünk ebben a példában a pénzt kivenni felmerül a kérdés, hogy mennyit tudunk kivenni. Az ésszerű válasz az volna, hogy a maximális tétünket, vagy esetleg egy picivel kevesebbet ennek árában. Ez azonban nagyon gyakran nem így van, mivel az odds 20-ról 5-re esett és ezzel azt mutatva, hogy az adott esemény bekövetkezésének valószínűsége nagyobb, mint az eredeti (korábbi) állapotban, így valójában jóval több pénzt kitudunk már ilyenkor venni a számlánkra, melyet a fogadó oldal kifizetni is enged a rendes bankszámlánkra. Ez egy legális platformokon egész gyakran előforduló fenomén, mely nem lenne szabad, hogy az legyen. Ez csak egy példája a lovakra nézve, de majdnem minden sportágnak megvan a maga módja.

A lovassportok tekintetében a díjugratás és díjlovaglás esetében a lovakba fecskendezett hallucinogén vagy teljesítmény növelő szerek fordulnak elő elvétve, bár a vérminta és vizeletminta tesztek során ezek ritkulnak, ellentétben az illegális szerekkel, melynek tárházai folyamatosan bővülnek. A fogathajtásnál elég egy erősebben diktált tempó és már vágtazik is a ló, ami kizárást von maga után, ugyanígy elég jobban visszatartani a lovat és már le is maradt, valamint kizökölt természetes ritmusából.

A lóversenyek világában is előfordul, a „bundázás”, mint illegális jelenség. Nem csak az állatkínzás történik meg világszerte, de legyen szó a galopp versenyek fajtáitól egészen a

díjlovaglásig a legnehezebben kivehető csalás fajta az, amikor a zsoké befolyásolja a végeredményt. Ezt nehéz bizonyítani és így könnyebb is megúszni. Egy sűrű versenynaptár alkalmával, ha kitudódik, melyik versenyen nem koncentrál eléggé egy favoritnak tartott ló, az nagyban megborítja a fogadási esélyeket. Egy lóverseny folyamán a zsokénak vagy lovasnak uralnia kell a ló tempóját, ha visszahúzza – akár látványosan is – nem lehet egyből megvádolni csalással, hiszen csak annyit akar, hogy az erejét a ló ne az elején engedje ki, különben a verseny végére kifárad. Ez azonban nem azt jelenti, hogy minden visszahúzás törvényes körülmények között zajlik úgymond. Ezek a módszerek gyakran elő kerülnek a versenyek folyamán.

Szemügyre került, hogy milyen csalásokat hajtanak végre a szervezők, a bukmékerek, a fogadók és maguk a zsokék is. Ebből is látszik, hogy mindenki ki tudja venni belőle a szerepét, amennyiben talál rá módot. Ez ellen kell küzdeni és folytatni a harcot a sportág tisztán tartása érdekében, hiszen egy nagyon fontos szereplő nem volt felsorolva eme ördögi körfogás részeként. Ez pedig maga a ló, hiszen az állat körülményektől függetlenül, ösztöneitől hajtva csak fut és ezzel végzi a dolgát. Ám sokan ezt a sportágat azért kedvelik és követik – akár szerencsejáték céljából –, mert szeretik a lovakat. Ezekről az emberektől nem szabad elvenni a szórakozás lehetőségét, hiszen egy felügyelt legális körülmények között zajló lóverseny rendkívül szórakoztató és minden korosztály számára kikapcsolódást jelentő esemény.

3. Praktikák a lóversenyeket érő illegális sportfogadások elhárítására

A lóversenyeket érő illegális sportfogadások elterjedése és idővel az aktuális jelenkorhoz igazodása azt bizonyítja, hogy erős figyelmet kell rá szánni annak érdekében, hogy a sportot megtisztítva élvezhesse mindenki. Speciális bűnüldöző szerveket alakítottak ki világszerte, ezek felderítésére. Így az Interpol (Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezete) is közreműködik valamennyi felderítőszervvel. Egy ilyen közös felmérésük folyamán nemrégiben nyilvánosságra került az általuk és az Asian Racing Federation által kutatott tanulmány 2022-ből, mely a lóversenyek illegális fogadásait és azokat megoldani kívánó praktikáit mutatja be részletesen. Ezen tanulmány alapján a következők állapíthatóak meg.

Az egyik általuk legfontosabbnak tartott jól bevált módszer az a folyamatos személyzeti képzés. Jól, naprakész módon informált személyzet mindig a legjobb tudása szerint fogja átlátni és szervezni a versenyeket, így kiszűrni és jelenteni az esetleges gyanús tevékenységeket. Megbízhatóságuk kulcsszerepet tölt be a sport törvényes lezajlásának érdekében. A személyzet időközönként való megkérdezése fejlesztések és észrevételek kapcsán ugyancsak tovább javíthatja rátermettségük révén az események tisztaságára irányuló felügyeletet.

A lóversenyzés szabályozóinak meghatározott engedélyezési és regisztrációs eljárások mentén kell részt venniük, hogy bizonyítsák alkalmasságukat az események tisztességes véghezvitelében. A lovak tartására és egészségügyi állapotára különös tekintettel. A létesítmény balesetmentes biztosítása vagy baleset esetén megfelelő orvosi személyzet egyszerű közbelépésére kialakított útvonalának kialakítása. Idetartozik a COVID-19 vonzatában az extra figyelem a higiéniára és annak fenntartására. Ehhez hasonló részletesen kifejtett regisztrációs és bejegyzési folyamatok mellett a legálisan megszerzett engedélyeknek fontos szerepe van. Ennek átláthatónak és visszakövethetőnek kell lennie az emberek és a szervezők előtt, valamint konkrétan meg kell határozni a határokat elfogadható és elfogadhatatlan körülmények között. Így az emberek sokkal nagyobb biztonsággal vesznek részt ilyen eseményeken, ami azért is fontos napjainkban, mert a lovak jelenléte nagyon sok kisgyereket és családot vonz a helyszínekre.

Ehhez köthető a versenyek házirendjének, etikai kódexének leírt és részletesen kifejtett megléte egyéb belső szabályok mellett a felügyelő bizottságok és törvény fenntartó szervek nyomozásának és vizsgálatainak megkönnyítése érdekében. Egyértelműen gyanúsok ugyanis azok a létesítmények vagy szervezők, akik ilyenkor időhúzásképpen cselekednek ezzel hátráltatva a felülvizsgálat folyamatát. Transzparensnek kell lenniük a nyomozók kéréseivel és minden fontos dokumentumot könnyen mozgatható, naprakész állapotban kell tartani, hogy azok bekérése esetén ebből ne legyenek további gondok. Házkutatások és lefoglalások alkalmával ne merüljön fel probléma. Természetesen egyéb, nem a vizsgálat tárgyára irányuló törvénybe ütköző tárgyak és dokumentumok „se kerüljenek elő”. Egyszerűen és gyorsan eleget kell tudni tenni ilyen kéréseknek nyilvántartások és dokumentumok, valamint eszközök és vagyontárgyak bemutatása mellett.

A jognak nem csak megfelelni kell, de a szervezőknek tapasztalataik és meglátásaik révén hozzá kell járulniuk a jogszabályok megalkotásához vagy átalakításához. Így a szabályozók, akik gyakorlatban végzik a megfogalmazottakat konzultáció révén tárgyalhatnak azokkal a jogalkotókkal, akik ezen törvényeskeretek megalkotására törekednek. Fontos, hogy olyan jellegű jogszabályokat alakítsanak ki együttesen, melyek védik a legális sportfogadás és lóversenyek rendezését, valamint ellehetetlenítik és súlyosan büntetik ezek illegális ellentétjeit. Fontos továbbá teret adni a személyek és szervezetek vizsgálatának rendszeres bejelentett és bejelentés nélküli jelleggel, hogy a regisztrációval vagy azzal nem rendelkező személyek és szervezetek kivizsgálhatóak és törvény elé állíthatóak legyenek.

Nagyon fontos pont napjainkra nézve, hogy a versenyek felügyelőinek és szabályozóinak biztosítaniuk kell, hogy a törvény szabályai mellett a belső és külső szabályzat is lehetővé tegye az elektronikus eszközök lefoglalását és képalkotását, valamint közreműködve beszo­l­gáltassanak minden egyéb segédeszközt és megosszanak a felelős vizsgálók­kal minden fontos információt az eszközöket érintően (6. ábra).

6. ábra: Online sportfogadás több eszközön

Forrás: Asian Racing Federation (2022).

Természetesen nyomozások folyamán, a nyomozók oldaláról is megvannak a felderítés ütemezett módszerei, melynek nekik is meg kell felelniük. Ez azonban titoktartással és bizalmas körülmények között zajlik a sikeres felderítő akciók érdekében.

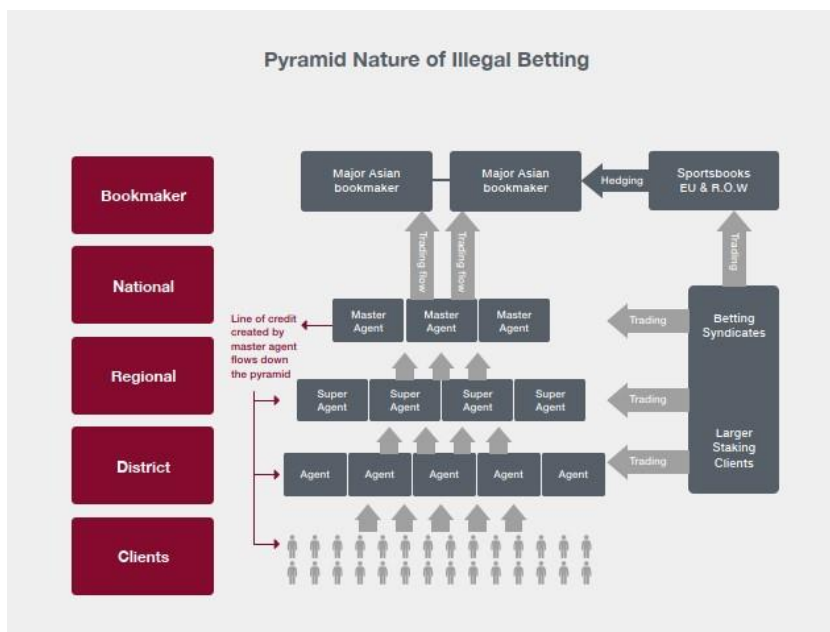
A verseny szabályozóinak rendelkezniük kell olyan bejelentési protokollal, melyek emberi forrásokból származnak. Ezek az információk nem mindig megbízhatóak, így lényeges lejegyezni őket és körülményeiket, hogy azokat könnyebb legyen később kinyomozni. Biztonság és titoktartás a kulcsa ezeknek a mozzanatoknak. Fontos szűk körben kommunikálni és információt megosztani, mert napjainkra a bűnszervezetek, nagyon „rafinált módon” járnak el és sok esetben hozzájutnak olyan információkhoz ellenük zajló nyomozások során, melyet hatására képesek bizonyítékokat eltüntetni és így a nyomozást maguk javára fordítani. Ennek jó példája az új-zélandi esettanulmány, melyet szintén az Asian Racing Federation foglalt össze a praktikái között. Az érintett sportág bejelentést tett a rendőröknek, hogy egy illető valószínűsíthetőleg tisztességtelen keretek között fogadott. A rendőrség ekkor megnyitotta a nyomozást és visszafordultak a sportág szakembereihez, akik megállapították, hogy tényleg olyan adatok alapján fogadott, amely belsősnek minősülnek. Az információcsere alkalmával biztosra vált a gyanúsított bűnössége. Ez egy jó példa ismételt arra, hogy az együttes munka és egymás megsegítése két oldalú gyümölcsöző kapcsolathoz és összhanghoz vezethet.

Az együttes harc az illegális szerencsejáték és versenyek ellen úgy tartható fent hosszútávon, ha kölcsönösen oktatják egymást a felek. Szükséges, hogy a törvény őrei és a jogalkotók is tudhassák a gyakorlati történéseket, ezzel megelőzve azok kijátszásának bekövetkezését. Éppen ugyanígy fontos, hogy a felügyelőszervek is oktassák a versenyek és fogadások lebonyolítóit, nem csak a törvényességre felhívva a figyelmet, de minden egyéb munkájukat érő körülményre egyaránt. A személyzet képzésével kezdte meg a sort a tanulmány és a kétoldalú képzésekkel zárja is azt jó praktikák terén, melyek eredményeket értek el a sportban.

Beépített emberek, rajtaütések, titkos felvételek és orvosi eredmények elrendelt vizsgálata, mind a színpalak mögött kerül megszervezésre összehangolt akciók keretein belül. A kapacitások limitáltak ezért nagyon fontos, hogy mindenki felelősséget vállaljon a játék tisztaságáért.

A tanulmány bemutatja az Interpol bundázással foglalkozó munkacsoportját, a Match-Fixing Task Force-t (IMFTF). Feladatuk segíteni az államok rendfenntartó szerveinek a feladatát a mérkőzések tisztán tartása érdekében. Információkat, gyakorlatokat és képzéseket biztosítanak nyomozói segítő munkájuk mellett. Jelenleg 91 taggal rendelkeznek 5 kontinensről és több mint 140 országgal ápolnak aktív kapcsolatot, így szinte egyedülként nekik nem jelent problémát egy olyan bűnszervezet felderítése, amely nemzethatárokat átívelően tevékenykedik, ez pedig kifejezetten gyakori. A legnagyobb és legprofibb bűnszervezetek piramis sémában dolgoznak ezt a 7-es ábra jól be is mutatja Ázsia példáján keresztül.

7. ábra: Illegális szerencsejáték piramis sémájának ismertető ábrája

Forrás: Asian Racing Federation (2022).

Az Asian Racing Federation egyik kidolgozott bemutatója alapján a piramis alján az utcai bukmékerek helyezkednek el éppúgy, mind a drogdílerek esetében. Feladatuk a fekete és szürke piacokra gyűjteni fogadni vágyó embereket és azok segítése odáig való eljutásukhoz, így a tétek megjátszása stb. Ázsia vizsgálata során kiderült, hogy nem is kézpénzben, hanem online történik a legtöbb ilyen jellegű ügylet. A fogadni vágyók applikáción, személyesen vagy telefonon keresztül leadják megrendeléseiket a különböző fogadásokra, melyet a ranglétra alján elhelyezkedő bukmékerek intéznek számukra. Ezek az ügynökök viszont a piramison felfelé továbbítják a fogadásokat a regionális és nemzeti ügynökökhöz, majd végül a legnagyobb ázsiai bukmékerekhez. Minden szinten jutalékot kapnak a fogadásokért. A fogadások gyakran hitelre történnek, amelyet a mesterügynökök osztanak ki és továbbítanak a piramisban. Az ábra jobb oldala azt szemlélteti, hogy a nagy fogadók és a profi szindikátusok hogyan működnek együtt közvetlenül a piramis magasabb szintjeivel, hogy fogadásokat kössenek. Az ázsiai piacok volumene és likviditása olyan nagy, hogy a nagy fogadási szolgáltatók Európában és a világ többi részén fedezni fogják kötelezettségeiket ázsiai partnereikkel szemben. Számos, például labdarúgásban történt mérkőzések befolyásolásával kapcsolatos ügyben egészen Ázsiáig vezettek a szálak. Szingapúr, Makaó és Hong Kong hangzatos nevek a témában.

A korábban bemutatott problémára, hogy legális oldalakon is lehet nem éppen legálisan pénzt szerezni a következő módon hívja fel a figyelmet a tanulmány. A fogadásokat ellenőrző csapatok számára hozzáférést kell biztosítani a rendszerhez és az adatbázishoz, valamint a mögöttes kódokhoz egyaránt. Hamarabb észrevehetőek így az úgynevezett rendszerhibák, vagy szándékos félrenézések pénzmosás céljából. Az automatizálás ennek egy elősegítő módszere lehet, hiszen itt egységesen kerülnek kivizsgálásra a megjátszott tétek és körülményeik, nem csúsznak be esetleges kivételek. Szigorúan meg kell határozni azt a szintet, amin már a rendszer jelez a fogadásokat kezelő csapat felé, hogy valami átlagtól eltérő, gyanús dolog történik. Azonnal ki kell vizsgálni és értesíteni arról a fiókhoz tartozó tulajdonost mert lehet, hogy nem illegális tevékenység történik, így viszont rendkívül bizalom sértő a felfüggesztett fiók semmis kommunikációval párosítva. Nem csak a szerencsejáték vállalatoknak fontos, hogy legyen fogadásokat elemző csapata, de a legjobb esetben a versenyekre is kellenének, hogy ők is tudjanak időben fellépni a gyanús tevékenységek ellen. Nagyobb sporteseményeken ez már létezik, de a kisebbeken ez nem lehetséges. Egy automatizált rendszer egy-kettő felügyelő mellett nagyon sokat változtatna a játékképén.

4. Összefoglalás

Láthatjuk, hogy a lóverseny, mint sportág hogyan alakult ki és miképpen fonódott egybe a szerencsejátékkal már a kezdetek óta. Illegális sportfogadások olyan mértékben jelen voltak, hogy ezt egy szinten már nem lehetett túrni a vele párosuló agresszió és egyéb illegális tevékenységek keveredése révén, így fel kellett ellene lépni. Az emberek, viszont már a kezdetek óta szerettek fogadni és szerencsájukat próbára tenni, ezért el kellett választani egymástól a legális és illegális sportfogadás körülményeit. A legális sportfogadás rovására, azonban még napjainkban is kifejezetten erősen növekszik az illegális pénznyeréskedés. Bemutatásra kerültek ezek alapján a lóverseny nagy múltú kialakulásának mérföldkövei és fajtái napjainkra megérkezve. Azt is láthattuk, hogy válik el egymástól a törvényes és törvénytelen sportfogadás, valamint miképpen jelenik meg mindez a lóversenyek világában. Több elrettentő pár éves példán át volt olvasható, hogy mik történnek szerte a világon ezzel a nemes sportággal. Majd az utolsó részben a bemutatásokat követően és a problémákra az Interpol és az Asian Racing Federation által közölt tanulmányból szedett praktikák és kifejtéseik révén láthattuk, hogyan is kell eljárni olyan személyek és szervezetek számára, akik legális keretek között, küzdve az illegalitás ellen szeretnének lóversenyeket szervezni vagy ezeket támogató szerencsejáték vállalatokat üzemeltetni. Korszakalkotó nagy megoldásokat nem említett a tanulmány, de nem is arra van itt szükség, hanem a sok kicsi betartható feladatok és szabályok elvégzésére, hogy a sportot visszakapják és maguknál tarthassák azok, akikhez tartozik és akik a szabályokat követve ezt bebiztosítják.

5. Irodalomjegyzék

- americangaming.org. (2022 május 31.). *Illegal Sports Betting*
<https://www.americangaming.org/illegal-sports-betting/>
- Anderson, P. M., Blackshaw, I. S., Siekmann, R. C., & Soek, J. (Eds.). (2012). *Sports betting: Law and policy*. The Hague, The Netherlands: TMC Asser Press.
- Asian Racing Federation. (2020 november 13.). *Good Practices in Addressing Illegal Betting: A Handbook for Horse Racing and Other Sports to Uphold Integrity* interpol.int.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjW9euY9LT7AhUF_7sIHeinDBQQFnoECBQQAaw&url=https%3A%2F%2Fwww.interpol.int%2Fcontent%2Fdownload%2F16262%2Ffile%2FGood-practices-in-addressing-illegal-betting_FINAL.pdf&usq=AOvVaw0D741HaFQRRmTCtp-T-YcU
- Asian Racing Federation. (2022 május 18.). *State of Illegal Betting Report* asianracing.org.
https://assets-global.website-files.com/5f8e2bde2b2ef4841cd6639c/62844a249c7d1e17ec718f02_State-of-Illegal-Betting-2022_v11-RGB-opt.pdf
- Clifton, M. (2022 augusztus 8.). "Outlaw" horse racing: drugs, murder, mayhem, & not just to the horses animals24-7.org. <https://www.animals24-7.org/2022/08/08/outlaw-horse-racing-drugs-murder-mayhem-not-just-to-the-horses/>
- Crane, A. (2022 január 7.). *How to read and calculate sports betting odds* nypost.com.
<https://nypost.com/article/how-do-betting-odds-work-in-sports/>
- Eng, R. (2005). *Betting on Horse Racing for Dummies*. John Wiley & Sons.
- Forrest, D., McHale, I., & McAuley, K. (2008). "Say it ain't so": Betting-related malpractice in sport. *International Journal of Sport Finance*, 3(3), 156.
- Garcia-Roberts, G. (2022 augusztus 6.). *A horse track with no rules* washingtonpost.com.
<https://www.washingtonpost.com/sports/2022/08/05/bush-track-horse-racing-georgia/>
- investigations.peta.org. (2022). *The Deadly World of Underground Horse Races*
<https://investigations.peta.org/underground-horse-races/#video>
- Kenin, L. (2022 augusztus 10.). *PETA alleges horses at Memphis race track 'injected with cocaine,' among other claims* actionnews5.com.
<https://www.actionnews5.com/2022/08/10/peta-alleges-horses-memphis-race-track-injected-with-cocaine-among-other-claims/>
- lawinsport.com. (2021 július 4.). *ARF Publishes "A Report Of Illegal Betting Growth During The Covid-19 Pandemic"* https://www.lawinsport.com/topics/sports/horse-racing/item/arf-publishes-a-report-of-illegal-betting-growth-during-the-covid-19-pandemic?category_id=162
- ligetlovarda.hu. (2022.11.17.). *Lósportok / lovassportok* <https://ligetlovarda.hu/lósportok-lovassportok>
- Lorenzo, T. (2015 augusztus 20.). *Inside the Mafia's Illegal Street Horse Racing* time.com.
<https://time.com/4001360/illegal-horse-races-sicily/>

- news.un.org. (2021 december 9.). *Illegal bets add up to 1.7 trillion dollars each year: new UN report* <https://news.un.org/en/story/2021/12/1107472>
- pastthewire.com. (2021 december 14.). *Horse Racing Betting: Is it Legal in America?* <https://pastthewire.com/blog-posts/is-betting-on-horses-legal-in-all-states/>
- Prater, D. (2022 szeptember 1.). *Horses' Deaths at Black Market Races Prompt PETA to Push for Criminal Probe* peta.org. <https://www.peta.org/blog/famous-black-market-horses-deaths/>
- Probert, C. (2021 november 22.). *6 suspected of illegal horse race gambling at ranch east of Tri-Cities* spokesman.com. <https://www.spokesman.com/stories/2021/nov/22/6-suspected-of-illegal-horse-race-gambling-at-ranc/>
- racingexplained.co.uk. (2022.11.17.). *What is flat racing?* <https://www.racingexplained.co.uk/flat-racing/what-is-a-flat-race/>
- Riess, S. A. (2011). *The sport of kings and the kings of crime: Horse racing, politics, and organized crime in New York 1865–1913*. Syracuse University Press.
- Rodenberg, R. M., & Kaburakis, A. (2013). *Legal and corruption issues in sports gambling*. Journal of Legal Aspects of Sport, 23, 8.
- Scargill, P. (2022 május 19.). *Illegal betting a 'major threat to the integrity of racing and other sports'* racingpost.com. <https://www.racingpost.com/news/illegal-betting-a-major-threat-to-the-integrity-of-racing-and-other-sports/557205>
- scmp.com. (2018 május 17.). *'Tsunami of illegal betting has arrived': Hong Kong Jockey Club warns it could kill horse racing* <https://www.scmp.com/sport/racing/article/2146600/tsunami-illegal-betting-has-arrived-hong-kong-jockey-club-warns-it>
- Sproston, K., Hanley, C., Brook, K., Hing, N., & Gainsbury, S. (2015). *Marketing of sports betting and racing*. ORC International.
- sulesofsport.com. (2022.11.17.). *Horse Racing Rules* <https://www.rulesofsport.com/sports/horse-racing.html>
- telanganatoday.com. (2022 október 20.). *Rachakonda cops bust illegal betting on horse racing, seize over Rs 10 lakh* <https://telanganatoday.com/rachakonda-cops-bust-illegal-betting-on-horse-racing-seize-over-rs-10-lakh>
- thepaildhorse.com. (2021 augusztus 14.). *What are the rules of horse racing?* <https://www.theplaidhorse.com/2021/08/24/what-are-the-rules-of-horse-racing/>
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). *Global Report on Corruption in Sport: Illegal Betting And Sport* unodc.org. <https://www.unodc.org/unodc/index.html>